

Datum van
inontvangstneming

:

14/06/2013

Zaak C-258/13

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

13 mei 2013

Verwijzende rechter:

Varas Cíveis de Lisboa (Portugal)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

13 maart 2013

Verzoekende partij:

Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio Lda.

Verwerende partij:

Instituto da Segurança Social, IP

BESLISSING – 13 maart 2013

(omissis)

(omissis)

Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio Lda. is een gerechtelijke procedure gestart tegen het besluit waarbij het Instituto da Segurança Social (instituut voor sociale verzekeringen) het door haar ingediende verzoek om gratis rechtsbijstand heeft afgewezen op grond van artikel [7], lid 3, van wet nr. 34/2004 van 29 [juli] 2004, volgens hetwelk rechtspersonen met winstoogmerk niet in aanmerking komen voor gratis rechtsbijstand.

In het kader van de gerechtelijke procedure verzoekt Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio Lda. om een prejudiciële verwijzing naar het Hof van Justitie van de Europese Unie te gelasten, opdat het Hof van Justitie zich kan uitspreken over de uitlegging van artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat zich volgens haar tegen de door het Instituto da Segurança Social toegepaste bepaling van nationaal recht verzet.

Blijkens de stukken is het voor de uitkomst van de gerechtelijke procedure noodzakelijk om te weten welke de juiste interpretatie en strekking van de bepaling van gemeenschapsrecht is, ten aanzien waarvan verzoekster stelt dat het nationale recht daarmee niet in overeenstemming is.

Zonder de juiste uitlegging van die bepaling kan de rechter immers niet beoordelen of de bepaling waarop de afwijzing van het verzoek om gratis rechtsbijstand is gebaseerd, in strijd is met het gemeenschapsrecht en in het bijzonder met het doeltreffendheidsbeginsel dat is neergelegd in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat volgens artikel 6 [VEU] dezelfde juridische waarde als de Verdragen heeft.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie is weliswaar niet bevoegd de gemeenschapsbepaling toe te passen op de betrokken zaak, maar kan aan de nationale rechter, op basis van de stukken, de gegevens van gemeenschapsrecht verschaffen die van waarde kunnen zijn bij de beoordeling van het effect van deze bepaling.

Hieraan moet worden toegevoegd dat „[w]at [...] de gevolgen betreft die de nationale rechter moet verbinden aan een conflict tussen bepalingen van zijn nationaal recht en door het Handvest gewaarborgde rechten, [...] het vaste rechtspraak [is] dat de nationale rechter die in het kader van zijn bevoegdheid belast is met de toepassing van de bepalingen van het Unierecht, zorg dient te dragen voor de volle werking van deze normen, en daarbij zo nodig, op eigen gezag, elke strijdige bepaling van de – zelfs latere – nationale wetgeving buiten toepassing moet laten, zonder dat hij hoeft te vragen of af te wachten dat deze eerst door de wetgever of door enige andere constitutionele procedure wordt ingetrokken (arresten van 9 maart 1978, *Simmenthal*, 106/77, *Jurispr.* blz. 629, punten 21 en 24; 19 november 2009, *Filipiak*, C-314/08, *Jurispr.* blz. I-11049, punt 81, en 22 juni 2010, *Melki en Abdeli*, C-188/10 en C-189/10, *Jurispr.* blz. I-5667, punt 43)” (zie arrest Hof van 26 februari 2013, *Åkerberg Fransson*, C-617/10, nog niet gepubliceerd in de *Jurisprudentie*, punt 45).

Aangezien voor de beslechting van het geschil dient te worden bepaald welke de juiste uitlegging van artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is, en tegen de beslissing van de betrokken rechter geen gewoon rechtsmiddel openstaat, is de nationale rechter gehouden zich overeenkomstig artikel 267 VWEU tot het Hof van Justitie van de Europese Unie te wenden.

In het onderhavige geval is de „*acte clair*”-leer niet van toepassing, aangezien de betekenis van de genoemde gemeenschapsbepaling, wat de gerezen twijfel betreft, niet duidelijk en volstrekt voor de hand liggend is en er daarover geen vaste communautaire jurisprudentie bestaat.

Na grondig te hebben gezocht in de databases van de Europese Unie (omissis), is over dit onderwerp slechts één arrest gevonden, namelijk arrest [C-279/09, celex-nummer] 62009CJ0279).

In dat arrest heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie als volgt geantwoord op de vraag die een Duitse rechter had gesteld om te vernemen of de uitlegging van het in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie neergelegde beginsel van rechterlijke bescherming in de weg stond aan een regeling van een lidstaat volgens welke voor de indiening van een vordering in rechte de betaling van een voorschot op de kosten wordt verlangd en geen rechtsbijstand kan worden verleend aan een rechtspersoon die dit voorschot niet kan opbrengen:

„Het in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie neergelegde beginsel van daadwerkelijke rechterlijke bescherming moet aldus worden uitgelegd dat het niet is uitgesloten dat daarop door rechtspersonen een beroep wordt gedaan, en dat de overeenkomstig dit beginsel verleende bijstand onder meer de vrijstelling van betaling van het voorschot op de proceskosten en/of de bijstand door een advocaat kan behelzen.

Dienaangaande is het aan de nationale rechter om na te gaan of de voorwaarden voor verlening van rechtsbijstand een beperking vormen van het recht op toegang tot de rechter die dit recht in zijn kern aantast, of met die voorwaarden een legitiem doel wordt nagestreefd en of er een redelijke verhouding bestaat tussen de gebruikte middelen en het beoogde doel.

In het kader van deze beoordeling kan de nationale rechter het voorwerp van het geschil, de redelijke kans van slagen van de verzoeker, het belang van de zaak dat voor deze op het spel staat, de complexiteit van het toepasselijke recht en van de toepasselijke procedure, alsmede het vermogen van de verzoeker daadwerkelijk zijn verdediging op zich te nemen, in de overwegingen betrekken. Voor de evenredigheidsbeoordeling kan de nationale rechter tevens rekening houden met de hoogte van de proceskosten die moeten worden voorgeschoten en met de vraag of deze mogelijk een al dan niet onoverkomelijk obstakel voor de toegang tot de rechter vormen.

Wat meer in het bijzonder rechtspersonen betreft, kan de nationale rechter rekening houden met de situatie waarin deze zich bevinden. Zo kan hij met name de vorm van de betrokken rechtspersoon, de vraag of deze al dan niet een winstoogmerk heeft, alsmede de financiële draagkracht van de vennoten of aandeelhouders ervan en de mogelijkheid voor deze om de voor de indiening van de vordering in rechte noodzakelijke bedragen te verkrijgen, in de overwegingen betrekken.”

Bijgevolg is de kwestie die in de onderhavige prejudiciële verwijzing in geding is, in het aangehaalde arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie niet

opgelost, zodat de betekenis van de genoemde gemeenschapsbepaling nog steeds verduidelijking behoeft, gelet op de twijfel waarvan in deze zaak sprake is.

Bij de beoordeling van de aan het Hof van Justitie van de Europese Unie voorgelegde vragen zijn de volgende vaststaande feiten relevant:

- a) Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio Lda. is een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid en dus een rechtspersoon met winstoogmerk;
- b) Sociedade Agrícola e Imobiliária da Quinta de S. Paio Lda. verzocht op 15 januari 2013 om gratis rechtsbijstand in de vorm van vrijstelling van griffierechten en andere kosten alsook van inschakeling en betaling van een advocaat, en verklaarde dat zij een gerechtelijke procedure ten bedrage van 52 500 EUR wilde starten;
- c) deze vennootschap heeft in het kader van haar verzoek om gratis rechtsbijstand niets gezegd over haar economische en financiële situatie, geen gegevens vermeld omtrent haar kapitaal, de waarde en beschrijving van de activa en passiva, het aantal werknemers, de in de afgelopen drie boekjaren uitgekeerde winst en haar jaaromzet, en bij haar verzoek geen documenten overgelegd;
- d) de administratieve instantie die belast is met de beoordeling van het verzoek om gratis rechtsbijstand, het Instituto da Segurança Social, heeft dat verzoek zonder meer afgewezen op grond van artikel 7, lid 3, van wet nr. 34/2004;
- e) volgens artikel 7, lid 1, van wet nr. 34/2004 komen eigen staatsburgers en burgers van de Europese Unie, alsmede vreemdelingen en staatlozen die een geldige verblijfstitel in een lidstaat van de Europese Unie hebben, in aanmerking voor gefinancierde rechtshulp uit hoofde van die wet wanneer zij aantonen dat hun financiële situatie ontoereikend is;
- f) volgens artikel 7, lid 3, van wet nr. 34/2004 komen rechtspersonen met winstoogmerk en eenmansbedrijven met beperkte aansprakelijkheid niet in aanmerking voor gefinancierde rechtshulp;
- g) volgens de nationale wettelijke regeling hoeven rechtspersonen met winstoogmerk en eenmansbedrijven met beperkte aansprakelijkheid de kosten van gerechtelijke procedures niet te betalen wanneer zij insolvent zijn of in staat van sanering verkeren.

Gelet op het voorgaande wordt het Hof van Justitie van de Europese Unie op grond van artikel 267 VWEU en de artikelen 276 en 279, lid 1, van de Código de Processo Civil (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) verzocht om een prejudiciële beslissing over de hiernavolgende vragen, in afwachting waarvan de behandeling van de zaak wordt geschorst:

- Verzet artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waarin het recht op een doeltreffende voorziening in rechte is verankerd, zich tegen een nationale regeling waarbij rechtspersonen met winstoogmerk geen toegang hebben tot gratis rechtsbijstand?
- Moet artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat het recht op een doeltreffende voorziening in rechte wordt gewaarborgd wanneer rechtspersonen met winstoogmerk volgens het nationale recht van de lidstaat weliswaar niet in aanmerking komen voor gratis rechtsbijstand, maar zij de kosten van gerechtelijke procedures automatisch niet hoeven te betalen in geval van insolventie of sanering van ondernemingen?

(omissis)